

Discursu institucional de la Presidenta de l'Academia

Ilustrísimes autoridaes, señores académicos y académiques, amigos y amigos:

Quiero entamar les míos pallabres agradeciéndoyos la so presencia una vegada más nesta Xunta extraordinaria y solemne que l'Academia quier compartir cola sociedá asturiana. Nella, d'un llau, festexamos la lliteratura de nueso cola presentación del número 5 del *Lletres Lliterariu* y la llectura de dalgunos de los testos nél inxertos y acoyemos al nuevu académicu; y, d'otru, facemos una valoración de lo que nel tarén llingüístico se fizo nel últimu añu asina como del futuru inmediatu que mos aguarda, ensin escaecer enxamás qu'ún de los mandaos estatutarios d'esta institución ye la defensa de los derechos llingüísticos de tolos asturianos y asturianas.

El nuevu académicu y l'apueste de l'Academia por facer del asturianu una opción social y culturalmente accesible

L'Academia acaba de nomar a un nuevu académicu correspondiente, el profesor David Melendi Palacio, al que venimos de sentir, y al que quiero agradecer les sos pallabres y el preste pa xuntase a esta Academia, y sobremanera'l so compromisu pa cola llingua d'Asturies.

David Melendi formóse na Universidá d'Uviéu. En 1997 algama'l títulu d'Inxenieru Téunicu n'Informática; nel añu 2000 fina los estudios d'Inxenieru n'In-

formática na Escuela Politécnica Superior d'Inxeniería de Xixón; y en 2007 doctorase asina mesmo na nuesa universidá, onde ye Profesor Titular del Área d'Inxeniería Telemática nel Departamentu d'Informática.

Ye miembru, ente otros, del Institutu Universitariu de Teunoloxía Industrial d'Asturies (IUTA) y del Colexu Oficial d'Inxenieros n'Informática del Principáu d'Asturies (COIIPA), del que foi Secretariu y Decanu. Na so época de Secretariu, en 2006, roblóse'l Pautu de collaboración ente esti muérganu y l'Academia de la Llingua Asturiana.

Participó en proyeutos que venceyen la so especialidá profesional y la llingua asturiana. Tal ye'l casu del proyeutu *Eslema. Corpus xeneral de la llingua asturiana* (1998) o del traductor automáticu asturianu-castellán y castellán-asturianu (2010).

Foi ún de los asesores de la Comisión de Normativización de l'ALLA propuestu nel so momentu pol COIIPA pa la ellaboración de la *Terminoloxía d'Internet y d'interfaces pa programes informáticos en Llingua Asturiana* que s'asoleyó en 2008. Ye coautor del «Estudiu sobro l'emplegu del DALLA on-line. Un averamientu sociollingüísticu», espublizáu en *Lletres Asturianes* en 2010.

El nuevu académicu foi profesor nos «Cursos de Branu» de l'Academia y más de recién yelo de la UABRA (Universidá Asturiana de Branu), participando en Cursos d'Afondamientu dedicaos a les aplicaciones d'Internet y Nueves Teunoloxíes na enseñanza. Tuvo al so cargu, por exemplu, el que se fizo en 2012 (*Internet y escuela: nueves aplicaciones socioeducatives*) y ye'l responsable del programáu pa esti branu *Escuela y anovaciones n'Internet*.

Con esti nomamientu l'Academia quier seguir afondando nuna opción estratéxica entamada va cuantayá: la d'ufriir, per un llau, una llingua asturiana arreyada a les nueves posibilidaes teunolóxiques del mundu actual y, per otru, la de poner les aportaciones de la institución al algame de cualquier persona (seya ésta investigadora, estudiosa, usuaria o simplemente daquién que tea interesáu nella) en cualquier parte d'esti mundu interconectáu nel que toos y toes participamos. Nesti sen, el trabayu que fexo hasta agora David Melendi ye una amuesa de lo que se pue facer, pero tamién una anuncia de lo que, necesariamente, l'Academia tien que facer. Y ye que'l camín qu'empobina a la sobrevivencia d'una llingua minoritaria como l'asturianu ye bien difícil –sabémoslo perbién–, pero sedría imposible andar esi camín ensin cuntar coles posibilidaes teunolóxiques qu'ufren les grandes redes globales d'intercomunicación.

La crisis y el compromisu social de la institución

Tamos viviendo tiempos difíciles dende'l puntu de vista económicu y social, perdificiles. Les repercusiones d'esta abegosa situación afeuten a tol mundu y ta-

mién, como nun pue ser d'otra miente, a l'Academia de la Llingua Asturiana. Convién saber que l'Academia perdió nestos caberos años más d'un 30 por cientu d'un presupuestu, curtiu yá enantes de la crisis, empobináu a caltener la llingua viva de los asturianos, una de les más importantes herencies históriques d'Asturies. Y nós, los académicos y académiques (que, acordies colos estatutos de la institución, nun cobramos un res por tal condición, y ye asina porque nós mesmos quiximos qu'asina fore y porque entendemos qu'asina tien de ser) somos sabedores de que tenemos que facer un esfuerzu solidariu cola sociedá a la que sirvimos; pero axustar el trabayu académicu a les nueves condiciones qu'impón la ruina realidá económica nun ye xera fácil.

Nesti sen y, por facer namái un poco d'alcordanza, a lo llargo del últimu añu l'Academia llevó alantre actividaes como la tercera edición de la UABRA (Universidá Asturiana de Branu), que se fizo nel mes d'agostu, na villa de Cangas; les *XXXI Xornaes Internacionales d'Estudiu*, en payares na Facultá de Filosofía y Lletres; o les *Terceiras Sesióis d'Estudio del Occidente*, nel mes d'ochobre nel conceyu d'El Franco.

No tocante al llabor editorial, polo que fai a les revistes, espublizáronse los números 107 y 108 de *Lletres Asturianes*; el 5 del *Lletres lliterariu* que güei presentamos, el 29 de la revista *Lliteratura* o'l 2 de la revista dixital *Ciencies. Cartafueyos Asturianos de Ciencia y Teunoloxía*. A esto hai qu'amestar dos números de la coleición Llibrería Académica (*Tirán el Blancu* de Joanot Martorell, n'edición de Pablo Suárez García, y *Nos díes pensatibles* de Ricardo Candás). Ún número de la coleición Llibrería Facsimilar (*Enrique García-Rendueles, Obres (In)completes*, iguada por Vicente García Oliva), otru de Lliteratura Xuvenil (*La maldición de Llucescuria*, d'Abel Martínez González), unu de Mázcara (*L'internu*, de Pablo R. Alonso), unu de la de Testos de recoyida oral (*El llobu na tradición oral asturiana*, d'Alberto Álvarez Peña), otru de Preseos (2ª edición correxida y enanchada del *Vocabulariu de Cangas del Narcea* de Jesús Feito Calzón) y otru de Toponimia (*Conceyu de Llangréu. Parroquia de Barros*, de Xabiel Fernández García). Y, arriendes d'ello y n'edición dixital, dos contribuciones a TermAst. Propuestes de Terminoloxía Asturiana: *Terminoloxía de Turismu* y *Terminoloxía de Meteoroloxía*.

Y si realmente pudimos cumplir col Día de les Lletres, cola UABRA, coles Xornaes Internacionales d'Estudiu o coles Sesióis d'Estudio del Occidente o publicar obres como *Tirán el Blancu* foi gracies al encontu d'otres instituciones –como la Universidá, el Conceyu de Cangas o l'Academia Valenciana de la Llengua– y a la collaboración desinteresada de munches persones que se punxeron a disposición de la Institución, pa qu'eses actividaes tan emblemátiques y tan importantes pa la llingua asturiana se pudieren facer. A toos ellos, les gracies más fondes y la nuesa pública reconocencia.

Sicasí, l'Academia tuvo qu'escoyer ente dos opciones: rebaxar automáticamente un 30% toles partíes presupuestaries (incluyendo les correspondientes al personal contratao de l'Academia) o, bien, priorizar unes aiciones en perxuiciu d'otres. Y del resume del llabor académicu nesti caberu añu que vengo de facer, cualquiera pue decatase de que la institución escoyó la segunda opción. Darréu d'ello, agora mesmo l'Academia (como persaben los que siguen el so facer diariu) malpenes espubliza la metá de lo qu'espublizaba años atrás (hai importantísimos trabayos d'investigación fechos que nun puen de momentu ver la lluz; la mesma convocatoria de los Concursos de l'Academia sigue entá aguardando). Pero pa nós ta mui claro, l'oxetivu, nestos tiempos de crisis, ye seguir cuntando col personal adscrito a la institución y caltener el llabor académicu d'investigación, de normativización y de dignificación de la llingua cuntando estrictamente con esti personal. Queremos que se sepa y que se pescancie esta decisión como daqué que xurde del inequívocu compromisu social de l'ALLA, una de les sos señes d'identidá y a la qu'examás vamos a arrenunciar.

Les actuaciones de l'ALLA nel planu de la política educativa del estáu

Como de xuru sabrán, agora mesmo y dende va unos meses, el Gobiernu d'España ta tramitando una nueva llei d'educación, la denominada Llei Orgánica de Meyora de la Calidá Educativa (LOMCE). Trátase d'una revisión en fondura de l'actual planificación educativa a nivel del estáu. Nun ye, dende llueu, función de l'Academia xulgar el so conteníu xenéricu, pero sí tolo que pudiere incidir nes posibilidaes futures del asturianu nel ámbitu educativu. Y éstos yeren, de mano, práuticamente inesistentes. Énte'l peligrosu que representaba pal asturianu la primer redaición de la llei, l'Academia entamó una serie d'aiciones pa ver de camudar les coses. Ye verdá que nesti camín nun fuimos solos y que l'alarma xenerada provocó una cadena de denuncies per parte de la sociedá asturiana más concienciao: enseñantes d'asturianu, sindicatos y, de mou especial, organizaciones de vindicación de la llingua, como la histórica y combativa «Xunta pola Defensa de la Llingua Asturiana» o la más nueva «Iniciativa pol Asturianu». L'Academia, en concreto, axuntóse col Gobiernu del Principáu d'Asturies (al traviés de la Conseyería d'Educación), colos partíos políticos allugaos na Xunta Xeneral (incluyendo los responsables d'Educación n'Asturies del Partíu Popular) y con diputaos asturianos nel Congresu y a toos ellos-yos treslladó'l so mensax de necesidá d'iguar el testu normativu de la LOMCE pa facer posible que llingües como l'asturianu tuvieren la meyor cobertoria nel marcu llegal.

D'especial importancia foi pa nós l'alcuertu conxuntu algamáu colos sindicatos SUATEA, FETE-UXT y CCOO de la Enseñanza, col Sindicatu d'Estudiantes, cola Federación de Padres d'Alumnos «Miguel Virgós» y FAPAS-Xixón. Darréu del citáu alcuertu, l'Academia compareció en rueda de prensa, al llau de los otros fir-

mantes, pa facer llegar a la opinión pública asturiana, al gobiernu del Principáu y a la Xunta Xeneral los sos planteamientos de meyora de la Llei.

Sabemos agora que na tercer versión de la LOMCE (la que'l Gobiernu d'España apurrió al Conseyu d'Estáu pal so preceptivu informe) sí s'encuriosen (pente medies d'una disposición adicional) les posibilidaes educatives del asturianu. Nun ye lo que nós demandáremos, pero sí ye una opción que dexa nes manes del Gobiernu del Principáu d'Asturies el futuru de la presencia escolar del asturianu. Esto hai que dicilo claramente, d'aprobase la llei Wert cola actual redaición, ésta nun torgaría les posibilidaes educatives del asturianu, sinón qu'éstes dependerían direutamente y namái de la decisión política que tome'l gobiernu asturianu. La decisión ta, entós, n'Asturies y el gobiernu tien la responsabilidá bien de desaniciar la presencia escolar de la llingua (o d'asitalia nunes condiciones de precariedá que llevaríen a lo mesmo) o, bien y a la escontra d'ello, la responsabilidá d'aprovechar el marcu llegal, pa encontrar efeutivamente la escolarización del asturianu. La escoyeta –cuido– nun debería almitir duldes.

Sicasí, el llabor de l'Academia nun quedó ehí sinón que, acordies col so compromisu públicu, elaboró un informe de síntesis sobro la realidá sociollingüística y socioeducativa del asturianu que nesti momentu ta nes manes del ministru Wert y del presidente Rajoy, cola petición a esti últimu de celebrar una entrevista que desbloquee d'una vegada la situación d'anormalidá constitucional cola qu'arrecostina la llingua asturiana dende la transición política.

¿Tien sentíu reivindicar la oficialidá y ye ello vidable nes circunstancies de güei?

Darréu de tolo anterior, daquién podría entrugase si la dómina que nos toca vivir ye la más afechisca pa reivindicar la oficialidá de la llingua. L'Academia nun tien dubia dala al respetu. En primer llugar, porque les circunstancies de precariedá representen un peligrosu añadíu pa les cultures minoritaries y, en segundu, porque, magar esta precariedá, la llexislación (a nivel d'estáu y de comunidá) sigue xenerando disposiciones llegalas que, como acabamos de ver, inciden mui negativamente sobre aquelles comunidaes que, desdexando los mandaos constitucionales, nun tienen proteición xurídica efeutiva pa cola llingua propia.

Yá se dixo n'otru momentu, en referencia a la oficialidá, que lo que nun se fexo en tiempos de bonanza hai que facelo agora, porque agora mesmo seguimos teniendo derechos democráticos a los que nun vamos a arrenunciar; ente otros, el de la igualdá de tratu dientro del Estáu y el derechu al plenu usu de la llingua propia.

Nós pidimos xenerosidá a los políticos que son, a lo cabero, los que tienen que tomar determin. Nesti sen y a estes altures de desarrollu constitucional y democráticu, el mieu a la oficialidá ye irracional dafechu. ¿A quién-y pue meter mieu

una comunidá autónoma d'un millón d'habitantes qu'aspira a un bilingüismu integrador? ¿Cuáles son les razones ideolóxiques o de clas –si se quier– que xustificuen que se desanicie una llingua y una cultura minoritaria? ¿Progresó social, económica y culturalmente Asturias estos caberos trenta años por dexar a un llau la so responsabilidá pa cola llingua asturiana? Asturias tien munchos problemes, dende llueu, y ún d'ellos, non menor, ye'l del complexu históricu d'inferioridá en cuantes a la cultura popular. Y una comunidá nun pue avanzar si nun ye a llibrase de los complexos que la faen despreciar la so herencia histórica.

Habrálos qu'invoquen agora la «cuestión económica» como una torga insalvable escontra la oficialidá. A esos hai que dici-yos qu'una cosa ye l'algame formal de la oficialidá (que garantizaría, por exemplu, la non discriminación del asturianu nes disposiciones llegalles xenerales) y otra la so puesta en práctica cotidiana. Ésta habría pautase en cuantes a les sos carauterístiques, fases y ámbitos d'aplicación y, lóxicamente, en cuantes a les llendes presupuestaries. Convién nun escaecer que dalgunes midíes (por exemplu, la presencia de la llingua nos medios de comunicación de calter públicu) malpenes implicaríen un costu económicu añadíu; mentantu qu'otres de más complexidá (como la escolarización) podríen llevase alantre nun primer momentu cuntando colos medios económicos actuales. En resume, la cuestión económica, correchamente planificada, nun supón un problema pal reconocimientu xurídicu d'oficialización de la llingua. A la escontra, ello podría llevar darréu a una cierta dinamización económica n' Asturias, como pasó n'otres comunidaes españoles y europees (al rodiu, por exemplu, de la industria audiovisual, editorial, musical o turística).

En tou casu, nun paez intelixente dexar de llau la cuestión de la oficialidá de la llingua asturiana. El pueblu asturianu nun va dexar esta reivindicación... y nós tampoco, de mou que meyor abordar una solución efeutiva cuando se dan, como agora, les meyores condiciones de consensu social. Ha tenese en cuenta, nesti sen, que la práctica totalidá de los asturianos queremos un futuru bilingüe pa esti país y que la mayoría (más d'un 60%) tamos d'alcuertu cola oficialidá.

Quiero finar con un llamáu a la esperanza, porque sí ye posible un futuru pa la llingua, mientras haya asturianos y asturianas enfotaos como David Melendi, que sepan xuntar lo propio colo universal; y sí ye posible falar d'oficialidá, mesmamente nestos momentos de tanta crisis económica; o, xustamente por ello, más agora qu'antes, ye necesaria la oficialidá, porque ye agora cuando más encontu precisa la llingua. L'Academia sabe cómo se pue llevala alantre con un presupuestu axustáu, axeitáu y asumible. Hai qu'insistir en que nun se trata d'un problema económicu. Ye cenciellamente una cuestión d'aición y axilidá política. ¿O ye que los nuestos representantes políticos van a ser tan inconscientes d'arrecostinar cola responsabilidá histórica de dexar que la llingua muerra? Cuido que non o, a lo menos, quiero creer que non. Pela parte de nuesto nin dexaremos qu'escaezan la so responsabilidá nin enxamás arrenunciaremos a reclamar esi derechu.

Pongo puntu a les míos pallabres colos versos emprestaos de la poeta qu'espeyén perbién a qué mos referimos cuando falamos de llingua:

Si digo llingua digo mar
cantiles arispíos
y agües insondables,
sableres anubríos pola nublina,
el vuelu alloriáu de les gaviotes,
el cantu azul
de los barcos balleneros,
el calor
llonxanu d'unes lluces
añándose nel agua.
Si digo llingua digo monte,
cumal gris,
escayu y soledá,
el milagru del sol pente les nubes,
l'ausencia
infinita de les brañes,
una llueca, invisible
como un pasu perdú,
el blancor
perfectu y ensin tacha de la nieve.
Si digo llingua digo pan,
camperes verdes,
caleya y soledá,
muyeres arroxando
cabo'l tiempu,
el toquíu espaciáu
de les campanes,
el sudor y la yerba
d'una tarde inorada
d'un agostu inclemente
y un neñu que s'escapa de la escuela
persiguiendo
una oveya afuxida.
Si digo llingua digo mundu,
digo cuerpu y trabayu,
enfotu y travesía,
la voz d'un home
—una vida ensin gloria—
del que naide s'alcuerta,
los llibros

–heraldos de la muerte–
que pueblen la mio mesa,
les palabres qu’ escribo
–amor y soledá–
que quiciás nada nomen
y quiciás naide escuche.

[«Si digo llingua», Marta Mori]

Llingua y pallabres que, pa nós, nómenlo too, y que siguiremos sintiendo, porque son les nuses pallabres y ye la nuesa llingua y la nuesa vida coleutiva. Y nun hai nada, absolutamente nada, que xustifique la so perda. La llingua propia, como la madre d’ún, nin s’escueye nin enxamás s’escaez.

Munches gracias. ¡Puxa Asturias!

ANA Mª CANO GONZÁLEZ
XXXIV DÍA DE LES LLETRES ASTURIANES
Uviéu, 3 de mayu de 2013